

Del Pabrėžo 150 m. gimimo sukaktuvių.

1921 m. sausio m. 15 d. sukanka lygiai 150 m. nuo gimimo dienos (1771 I 15) kun. vienuolio Ambraziejaus Pabrėžo, didelio Lietuvos augmenijos mėgėjo, rinkėjo ir sistemotojo. O tuo tarpu lig šiol mes neturim nei pakankamai žinių apie šio vyro darbus toj mokslo srity, nei žinom kur kas gal būt (nes turėtų būt) likę jo gyvojo darbo vaisių, nei pagaliau turim žmoniškai išleistų jo rašytųjų darbų. Tiekia žinių apie Pabrėžą ir jo darbuotę Lietuvos florai, kiek lig šiol turėjom, toliau tenkintis nieku būdu negalim.

To menko pluokštelio žinių, įdėtų apie jį 1898 m. «Varpo» laikrašty (pakartotų prakalboj išleidžiant jo «Taislių auguminių» 1900 m. Amerikoje ir Gabrio Lietuvių literatūros istorijos vadovėly) ir 53 «Draugijos» N-ry (kun. K. Šaulio), galėjo pakakt ano, bet ne šio meto visuomenei. Šiandien mums jau atėjo laikas daugiau susirūpint pažint, ką mes turim tiek mūsų šalies gamtos, tiek mūsų tautos dvasios labio. Ir to pažinimo reikia įsigyt mums patiems, nelaukiant ir nesitikint, kad kas kiti, koki svetimų žemių ateiviai tai padarytų. Jau metas ir mums savo praeities darbuotojai pažint ne mažiau, kaip pažysta savuosius kitos kultūringos tautos, ir pažinus, vertus iš jų, išmukt pagerbt, kaip ir anos kad savuosius pagerbia.

Paraginumu tokiam atsidėjimui pažint ir įvertint kalbamąjį mūsų botaniką tesie jo besitarianamųjų 150 m. gimimo sukaktuvių proga. Ta proga kaip tik norim paakinti mūsų interesuotąją visuomenės dalį kalbamuojų reikalui pasirūpinti bent šiais trimis dalykais:

1) Iš nauja pagrindingai pertirti Pabrėžo gyvenimą ir darbuotę, kad pagaliau turėtum bent medžiagos žmoniškai to vyro biografijai parašyti ir iš to smulkiau žinotum, ką jis yra nudirbęs.

2) Paieškinėt galėjusių ir turėjusių likt jo gyvo darbo vaisių — floros rinkinių — ir jo rankos raštų.

3) Išspausdinti, atatinamai tokiais atvejais statomiems mokslo reikalavimams, bent svarbiausia jo raštų dalį, vis tiek, nors ji ir būtų kieno nors jau mėginta spausdinti.

Kas tai tur atlikt? Pakartojam, niekas kitas, kaip tik mes patys, stodami dirbt to darbo be jokio nuomonių ar pažiūrų skirtumo... Konkretin-gai tą darbą vaizduojamės galinti būsiant rasi šiaip pasiskirstyt.

Rinkt žinių apie Pabrėžo gyvenimą ir darbuotę, taip pat jo kolekcijų likučių ir rankraščių bene daugiau intereso, o sakytume, net ir tiesioginės pareigos turėtų gerbiamieji dabartiniai Kretingos vienuoliai: jie pirmieji privalėtų susirūpinti tinkamai pagerbt mokslui nusipelnusį savo pirmatą, jo 150 m. gimimo sukaktuvių proga. Jiems ta darbo dalis galėtų pavykti geriausiai atlikt, kaip esantiems toje pat vietoj, kurioj Pabrėžas yra nemažą savo amžio daly gyvenęs, dirbęs ir palaidotas. Be vienuolių, tas darbas turėtų dar parūpt ir šiaip kitiems Kretingos ir apylinkės šviesuoliams, kurių pirmoj vietoj pastatytume Kretingos ir kitų aplinkinių Žemaičių miestų gimnazijų ir progimnazijų darbuotojus, ypač tų mokyklų botanikos mokytojus. Visiems čia darbo pakaktų ir jis reiktų imtis dirbt lenktynėmis.

Ne mažiau, kaip kretingiškiems ir žemaičiams, Pabrėžo darbai, rinkti turėtų parūpt ir visos Lietuvos dabartiniams ypač aukštesniųjų ir aukštųjų mokyklų botanikos mokytojams ir apskritai augmenijos mėgėjams. Reiktėtų pasidairinėt Pabrėžo palaikų ir po visus Lietuvos kampelius, nes labai gali atsitiikt jų rasti ir ten, kur nesitikjom. Mūsų botanikai, reikia tikėtis, neatsisakys pateikt savo pagalbos rastiesiems rinkiniams tinkamai sutvarkyt, padarydami tuo būdu juos prieinamus mokymo ir mokslo reikalui. O kad iš tų kolekcijų būtų mūsų augmenijos mokslui didelės naudos, aiškint netenka. Parenkant Pabrėžo kolekcijų ir rankraščių, kas jų būtų likę, būtų atlikta jau antroji darbo dalis.

Pagaliau Pabrėžo raštų išleidimu turėtų pasirūpinti atatinamos raštų leidimo įstaigos. Tai būtų pirmiausia Lietuvių Mokslo Draugijos pareiga. Ji privalėtų nuskirti nusimanančius vyrus parengt tiems raštams spaudai su reikiama kritikos aparatu ir savo lėšomis, bent jų svarbiausius, išspausdinti. Tai būtų atlikta ir trečioji darbo dalis.

Kad darbas eitų lygiu saiku ir vienatiškai visomis savo dalimis, praverstų net sukurt tam tikra Pabrėžo draugija ar sąjunga, kuri neatidėliodama pradėtų dirbt laukiamąjį darbą. «Kosmoso» laikraštis mielai nori tinka būt tokios draugijos organu, apsiimdamas visu kuo patarnaut reikiamajam darbui. Jis neatsisakys kalbamajam darbui tarpininkaut taip pat ir kai jis eitų kitais keliais, nors ir be tokios draugijos. Šiaip ar taip, jam rūpi, kad tik tas darbas tikrai eitų ir kad ateinančiais metais jis galėtų išspausdinti bent žmoniškai Pabrėžo biografiją.

Tokis mūsų patiekiamas visuomenei sumanymas dėl besiartinamųjų kun. Pabrėžo 150 m. gimimo sukaktuvių. Ar mūsų balsas bus išgirstas, parodys netolima ateitis. Vis dėlto tikimės, jog jei ne visa, kas čia pasiūloma, tai bent kuri dalis to taip labai reikalingo darbo bus tikrai padirbta.

Pr. Dovydaitis.

P. S. Jei kas čia kalbamuoja reikalu turėtų kitokių sumanymų, «Kosmoso» laikraštis apsiima ir juos paskelbt. Taip pat sutinka priimt palaikyt ar siuntinėt nurodytu adresu ir Pabrėžo darbų likučius, ir visą tuo reikalu korespondenciją

Red.